

COMUNICACIONS

Mamífers fòssils descoberts á Catalunya**MASTODON LONGIROSTRIS Kaup.**

Aquest gran mamífer fou trobat á Catalunya primerament ab fragments de caxals per En Lluís M. Vidal, en el fons del llach miocénich-superior que cubrí tot el plá d' Urgell, avuy gretat per l'erosió de l'aygua y essent limitat per el paleoçoich (1), en la montanyeta anomenada el *Firal* aprop de la Seu d' Urgell (2).

Es de suposar que aqueix proboscidi habitaria per entre 'ls essos arbrats que hi havia en aquella época del miocénich (3) en les valls properes al estany, car els pochos restes que 'n romanen proban les continuades inundacions que cubrián aquelles vessants formant alternatives capes de lignit, ab conglomerats grollers cementats per argila roja (4), entre quins sediments (5) D. Antoni Faus y Condomines hi trová alguns restes de caxals trencats á Lenguadera (Ballestá) pe 'l camí de Sant Joan de l' Erm, y que combinats han resultat pertanyer al grupo del *Mastodon*, y que jo

(1) *Memorias de la Comisión del Mapa Geológico de España*. Explicación del Mapa Geológico de España. por L. Mallada, 1907. Tom. VI., pág. 377 y 378, en les quals hi ha resumits els conceptes de 'n L. M. Vidal exposats en llurs diferents publicacions referents á n' aqueix llach miocénich.

(2) *Compte Rendu du quatrieme Congrès Scientifique international des catholiques* tenu á Fribourg (Suisse) du 16 au 20 août 1897. Enumération des mammifères fossiles découverts en Catalogne par M. l'abbé Jaime Almera, 1898, pág. 3.

(3) Puig qu' aytals proboscidis son típics del miocénich. *Geologie* de 'n Lapparent, any 1885, pág. 1191.

(4) *Boletín de la Comisión del Mapa Geológico de España*. Provincia de Lérida, por L. M. Vidal. Tom. II, págs. 342-70. Ahont s' hi troba considerat, com al sistema superior del Supranummulitich, y avuy al Tortoniá, teint en compte que les capes están en buçament.

(5) En aquestes mateixes sedimentacions s' hi trovaren *Cervus* y á mes el *Dinotherium Bavanicum* Kaup, que 's considera com especie transitoria del *D. Cuvieri* y el *D. giganteum* típic del Miocénich mitj y superior; y que en virtut d' eixa troballa feta per el Dr. Almera y en Bofil se resolgué, ab intervenció de M. Deperet, el problema d' haver passat aqueixa especie la serralada pirenaica, al contrari de lo que 's creya antigament. *Boletín de la Comisión del Mapa Geológico de España*. Resenya geológica y minera de la provincia de Gerona, por L. M. Vidal, T. XIII, pág. 262 á 263-54 á 55. *Bull. de la Soc. Géol. de France*, agost 1885, p. 504.

he procurat restaurar substituint tot lo qu' hi mancava, aydat per l' exemplar que 'n presenta en Pictet (1); y com troví diferents peses corresponents á diferents caxals, puguí quant menys completar el que presento y un altre, quedant altres trossos extraviats. Un colp feta la restauració, me decidí á la determinació específica, y com son moltes les que se 'n han fet, per rahó de considerar els naturalistes certes diferencies degudes solzament al cambi d' edat del individu, y no vers caràcters diferencialment específichs, m' he vist precisat á considerarlo com el meteix de 'n Vidal, ja qu' es el meteix el terreny á que pertany exa última troballa, y á mes perque segons els caràcters que presenta M. Kaup ne son mes propis, y entre altres principalment per tenir els molars relativament *très*

Mastodon longirostris Kaup. (Seu de Urgell) (ll. 20 cm. $\times$ am. 8 cm.)

étroites (2) el *Mastodon longirostris* Kaup. Donchs be, ab la conformitat del Dr. Almera, m' apar esser els dos caxals infero-posteriors d' abdós parts, encara que segons explicacions de M. Kaup el superior arribi algunes vegades á presentar sis carenes, ja que generalment cinch; empro l' inferior els presenta al esser l' individu un poch adult (3). Y els molars aquestos pertanyen á un de molt adult, per sa configuració.

1) *Traité de Paleontologie* par F. J. Pictet, 1853, planche IX, fig. 9, a-b.

(2) *Ossem. fossiles de Darmstadt*, 4.e livre, pl. 16 á 22.

(3) *Traité de Paleontologie* par F. J. Pictet, 1853, Tom. I, p. 286. «A la mâchoire inferieure... la dernière avait six collines transverses; y en *Mémoires de la Société Géologique de France*, Quelques remarques sur les Mastodontes á propos de l' animal du Cherichiera, por A. Gaudry, 1891. Mem. N. 8. T. II. Fasc. I. p. 3 y lam. 3.

La forma especial de les dents d' aytal *Mastodon* fa creure que era casi totalment herbívor, com se demostrà per la troballa feta en l' Amèrica septentrional en l' interior d' un esquelet fòssil que en el lloch corresponent al estómac hi romaníen qualques restes vegetals. Y en virtut d' axó no es d' extranyar que avuy nosaltres els trobem en un lloch quina formació es lacustre y que la rodejava una frondosíssima vegetació com era en el llach miocènic del baix-Pirineu, essent extingit en el període Pliocènic per sobtats canvis climatològics.

Aquexa metexa especie, per ara, no tinc present s' hagi trobat en altres llocs de Catalunya (1); encare que sí s' han recullit en el lignit d' Estavar (Cerdanya) (2) diferents fragments, algun molar complet y defenses del *Mastodon angustidens* Cuv., com també en el Tortoní de Banyeres (Panadés) (3); al ensemps que en les margues de la Salut de Sabadell que 's creuen del pontiá (4); y á mes un altre que pot esser el *Mastodon arvernensis* Croizet et Jobert, en el sub-sol de Les Corts de Sarriá corresponent al Plasenciá (5). S' ha de tenir en compte que el *M. longirostris* fou extés per casi tota la

(1) No sé ahont hi há els restes suposats d' aquest *Mastodon* que cita el Dr. Almera en el *Bull. Soc. geol. de France*, troisieme serie, T. XXVI, 1898, p. 690 y 740, com també en el *Bol. de la Comisión del Mapa Gral. de España*, tom. XXVII (1903), p. 110-22 y 165-77, de les capes pontianes de Tarrassa y Sardanyola.

(2) *Boletín de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona*. Informe sobre el descubrimiento de un gran vertebrado, el *Mastodon angustidens*, en la mina de lignito de Estavar (Cerdaña), por D. Arturo Bofill, 1901, Tercera época: Vol. II, Núm. I, p. 31 á 36; *Boletín...* id. Sobre la presencia del *Hiparion gracile* Kaup, en la mina de lignito denominada «Mercedes» del término de Sanabastre (Cerdaña), por D. Arturo Bofill, 1900, Tercera época, Vol. I, N. 27, p. 372 á 373; *Compte Rendu...*, p. 3; *Bol. Real...* id. Sobre la serie de Mamíferos fósiles descubiertos en Cataluña, 1898. Tercera época, Vol. I, Núm. 20. p. 353; *Crónica Científica*. Recientes descubrimientos paleontológicos en Cataluña y efectuados por el Canónigo Dr. D. Jaime Almera y don Arturo Bofill y Poch. T. XII, Núm. 268, p. 3 á 4, 1889; *Bull. de Soc. geol. de France*. Note sur la Géologie et sur les mammifères fossiles du bassin lacustre (mioc. sup.) de la Cerdagne, par Deperet et Rérolle, 1885, p. 362; *Explicación del Mapa Geológico de España* por Mallada, 1907, T. VI, p. 454 a 455; *Curs de Geologia aplicada á Catalunya*, per Mossen Font, p. 424.

(3) *Compte Rendu...* p. 3; *Bol. Real...* id. Sobre la serie de Mamíferos fósiles descubiertos en Cataluña. p. 353.

(4) En les mateixes anteriors.

(5) *Compte Rendu...* etc., id. per el Dr. Almera. plana 3

Europa, y tant es així que n'hi ha exemplars en molts museos, essent un crani complert el que presenta el *British Museum (Natural History)*, Comwal Road, London S. W. (1), per lo que se 'n poden trobar en altres indrets de Catalunya.

Es d'encoratjar als naturalistes que particularment recorrin els voltants de la Seu pera que fassen serioses exploracions per aportar rics descobriments á la fauna fòssil catalana, com fa notar Mossen N. Font en sa Geologia (2); car hi ha condicions admirables y favorables pera ferhi importants trovalles.

ELEPHAS PRIMIGENIUS Blum.

El *Mammoth*, com se l'anomena vulgarment, s'extengué per casi tot Catalunya, pera els molts restes que fins al present s'han trobat, essent de suposar que habitaria pera les planes abont la vegetació hi devia esser frondosa, al ensemps que per els innombrables estanys que li servian pera banyarshi, y després s'espargia cap á les valls de les altes montanyes Montseny y Pirineus pera hostatjarse entre castanyers centenaris, ensenyant així als primers pobladors de la Paleolítica la castanya, aliment predilecte (3).

Fou molt limitada sa existencia (4), car al entrar en el període gelar de Catalunya se 'n perdé la rassa, y llurs restes foren arrasats per les grans inundacions que hi hagueren en el període diluvial ab la fusió de les nèus, essent recoberts per aquella gran quantitat d'aluvió que omplená totes les vessants formant extensíssimes planes. Y per aixó avuy nosaltres trobem els restes d'aquest probiscidi entre 'l dit aluvió quaternari.

Pera confirmarho se contan les trovalles següents:

En el «Mas Rossell», terme municipal de Fontrubí, partit de Vilafranca del Panadés, en G. Vidal de Valenciano hi recullí un trós de defensa d'uns 72 centímetres de llarch y 14 de diàmetre, pre-

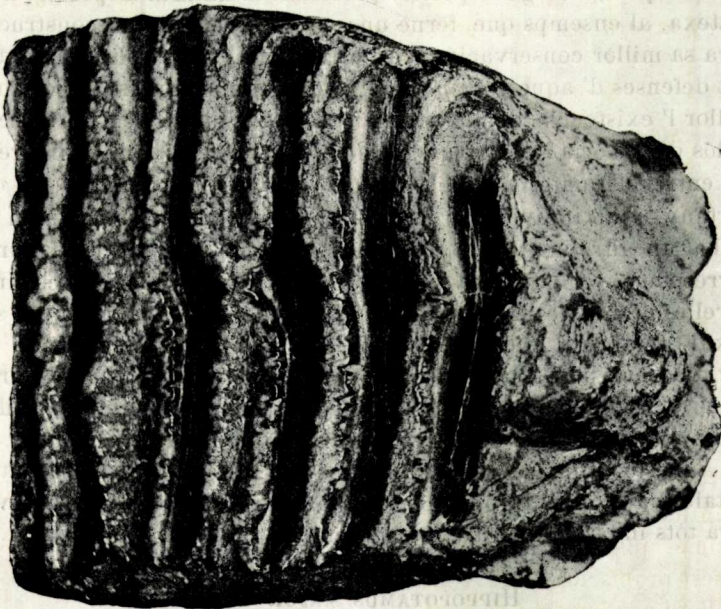
(1) *A Guide to the exhibition galleries of the department of Geology and Palaeontology*, pl. 21.

(2) *Curs de Geologia aplicada á Catalunya*, pl. 425.

(3) *El Mundo antes de la creación del hombre*, por MM. L. Figuiet y W. F. A. Timmermann, traducido en español por D. Enrique L. de Verneuil, 1871, pág. 135.

(4) *Traité de Paleontologie* par Pictet, 284, fentlo exclusiu del quaternari antich, no havent existit en el període Pliocenic, negant l'atribució feta per alguns naturalistes que han pretingut provar esser terciari.

sentant el marfil un xich descompost, en part recubert per terra sorrenca que acredita pertanyer al quaternari d' aluvió qu' inundà el Panadés (1). En 1883 se descobrí un hermós fragment de defensa á Sant Vicens dels Horts, ab totes les capes de marfil concèntriques, y bon trós recubert d' una argila sorrenca de llicorella descomposta, essent de major diàmetre que l' anterior, al ensemps que curvat (2). També poden pertanyer á n' aquest mamifer uns poch

Clixé d' en T. Colominas.

Elephas primigenius Blum. (9 × 10 cm.)

restes molt descompostos, y probablement de defensa, trobats á Arenys de Mar fent un pou als afores. A mes, fa poch temps que la premsa parlà d' una important *banya* (segons el públich) recullida

(1) *Compte Rendu...* etc., per el Dr. Almera, p. 3; y *Crónica Científica*, t. 10, 10 de Janer de 1887, N. 220, pl. 1. Descubrimiento de grandes mamíferos fósiles en Cataluña, por J. Almera y A. Bofill.

(2) *Compte Rendu...* etc., per el Dr. Almera, p. 3; *Crónica Científica*, t. 10, 10 de Janer de 1887, N. 220, pl. 1, y *El Mamut en el bajo Llobregat*, por el Dr. D. Jaime Almera. *Crónica Científica*, t. VI, p. 362. Barcelona, 1883.

á Tarrassa per els senyors Palet y Cadevall, quins naturalistas s'en-carregaren de fer ab cuidado les operacions pera extréuerla; jo l' he vist, y á la veritat quedí sorprés enfront d' aquella magnífica pessa que 's conserva á la Casa del Comú de Tarrassa juntament ab altres trossos trobats per aquells indrets; m' apar pertanyer á la part mitja de la defensa dreta, faltanhi la part corresponent á la base y á la punta de terme. Llástima que no tingui, la colocació de dit exemplar, la deguda posició precisant la natural disposició de la matexa, al ensemps que ferne una mes escrupulosa reconstrucció pera sa millor conservació. Y á Catalunya no tant sols s' han trobat defenses d' aquest *Elephas*, sinó que també caxals, precisantse millor l' existencia de dit animal: així tenim qu' en la colecció Bolós d' Historia Natural que hi ha á Olot, hi consta un caxal recullit entre el quaternari del Pla de Vianya aprop d' Olot (1), que pertany á un individuu relativament jove; y per últim se n' ha trobat un altre magnífich trós de caxal en el quaternari de Sarriá corresponent á l' última porció del postero-inferior ab unes cinch parelles de rengles d' esmalt, de les 23 que arriba á tenir el sisé caxal (2), al qual jo crech que pertany; demostrant esser d' un individuu molt adult, que tal volta s' havia refugiat al plá de Barcelona, allavors tot pantanós, ahont hi tenia, sens dubte, millor clima, en contra del molt fret que arreu intensament regnava.

Aquestos son els restes que fins al present s' han trobat á Catalunya, donant proba de les moltes remades que pasturavan pera tots indrets de nostre terreny en el periode post-pliocénich.

HIPPOTAMUS MAJOR Cuv.

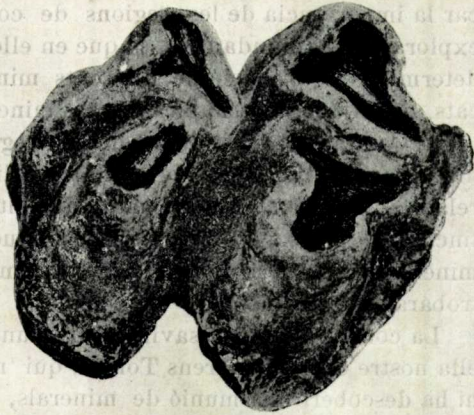
Entre 'ls imparadigitats que ocuparen nostra Catalunya banyantse per entre 'ls estanys de nostre terror hi ha el gegantesch (3) *Hippopotamus* d' en Cuvier; el qual ja comensá á existir al plio-

(1) *Compte Rendu*, etc., pe'l Dr. Almera, pl. 2-3.; *Cronica Científica*, pl. 1, de la citada; en el discurs pronunciat en l' Associació Literaria de Girona en 1883 per en P. Alsius. *Bull. Soc. geol. de France*. Excursión de Gerona a Olot et a San Juan de las Abadesas, par L. M. Vidal, 1898, troisieme serie, T. XXVI, p. 675; Bol. de la Comisión del Mapa geol. de España, 1903, T. XXVII, p. 90-2.

(2) *Traité de Paleontologie* Pictet, T. I, pl. 283; id. Atlas, planxa IX, fig 1-3; y *Recherches des Ossements fossiles*, Cuvier, Atlas T. I, planxa XII, fig. 1.

(3) *Ostéographie*. Hippopotames et Cochons, par M. de Blainville, p. 55.

cénich superior, y així d' ell se 'n trobá un caxal postero-inferior á Terrassa (1) en el terror format per un extens llach pliocénich qu' hi hagué y del qual els sediments constan d' argiles groguenques ab claps de palets de aluvió. A mes, á Serinyá al fons de una excavació practicada en el dipòsit trivertinich del pliocénich lacustre que hi ha entre Banyolas y Besalú y que s' extén per el pla d' Usall y d' Espolla, y que jau demunt les pudingues nummulítiques (2), hi trobá en Alsíus, segons propies comunicacions, un caxal, uns ullals, una dent y un metatarsiá, ab altres de classificació difícil (3). Empró aquexa especie permanesqué fins el diluvial, probantho l' haver últimament trobat á Sarriá en el carrer de Carrencá, 7, á 20 metres de fondaria, seguint inme-

Hippopotamus major Cuv. (Terrassa)

diatament una capa sorrenca brollantne greu quantitat d' aigua, segons indicacions del donant, el propietari en Pallerola (4); en aytal lloch hi reculliren els pouetaires dos caxals complets ab un trós de mandíbula que m' apar esser infero-posteriors de l' esquerra.

Es de suposar que aquest *Hippopotamus* desaparesqué de nostre terror ab les metexes circumstancies que l' *Elephas primigenius* Blum.

MOSSEN M. FAURA Y SANS

Barcelona, 5-12-07.

(1) *Compte Rendu* .. pag. 5; *Boletín de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona*, 1892, T. I, p. 218; *Geología aplicada á Catalunya*, per Mossen Font y Sagué, p. 435; *Crónica Científica*, T. XV, 10 y 15 de Desembre de 1892, N. 362 y 363, p. 440.

(2) *Boletín de la Comisión del Mapa Geológico de España*, p. Vidal, T. XIII, pag. 268-57.

(3) *Compte Rendu*... p. 5. En qui el Dr. Almera el posa en el quaternari de la caverna de Serinyá, ab la qual no hi te cap relació segons explicacions particulars del mateix Alsíus; y en el discurs ja citat de 'n P. Alsíus

(4) El Sr. Pallerola ne feu generosa ofrena al Museo del Seminari.